

Ukrcaj na brodu »Knez«

Josip Splivalo, S. Francisco - Cal.

IV OD TRSTA DO OMIŠA

U ono je vrijeme Trst bio vrlo živahan grad. Puno naroda po ulicama, na rivi i po mulima. Parobroda je dolazilo i previše i svud ih je bilo gusto privezanih, što su ukrcavali i iskrcavali teret. A i na radi mnogi su čekali red. U jednu riječ lijepi je grad Trst disao duhom velike svjetske luke. Nijesam mislio kad sam ostavio Trst, da će proći godine i godine dok ga opet vidim. I kad sam ga zaista opet vidio izgledao mi je uspavani grad. Bilo je to neposredno poslije prvog svjetskog rata. Tada u njemu

nije bilo nikakvog života. Ali vratimo se natrag, na dan našeg odlaska.

Lijepo vrijeme nas je služilo, a novi drveni »Knez« je ozbiljno vozio. Friški maestral počeo je puhati i brod se malčice ljuljao, što meni nije bilo po volji. Vozimo mi junački i tako stigismo među prve dalmatinske otoke, te ljuljanje prestade. I drugi dan osvanu lijep s lakim maestralom, koji nas je po licu gladio i tako božji zvizdan olakšavao, kao što je to obično među našim dalmatinskim otocima. To ublaži čovječju dušu i osjećate se kao u nekakvom raji zemaljskome. Nije nam bilo moguće

motriti krasote naših otoka, premda smo blizu obale plovili, jer nas je kapetan Miće bez prestanka držalo zaposlene. On je maldane cijelo vrijeme bio na kormilu, tako da bi dva mornara mogla čistiti i uređivati palubu, te ubacivati ugljen u skladište.

Ja sam morao iznijeti na palubu sve jastuke od divana i salona, nasunčati ih, istući ih i od prašine očistiti. Jer jastuci nijesu bili novi; što ih se je više tuklo i četkalo to je sve više prašine iz njih letjelo. Kapetan Miće je na svakki način nastojao, da bi brod izgledao kao mlada nevjesta. Želio je učiniti dobru impresiju pred brodovlasnicima, koji još nijesu bili vidjeli svog novog »Kneza«. Nigdje se na putu nijesmo zaustavili, ali kad smo poslije podne bili u blizini Splita, nadali smo se, da ćemo se u »Londri« zaustaviti, barem za kratko vrijeme. Duboko smo se razočarali kad do toga nije došlo. Prodosmo pored Splita kao pored turskog groblja, i mi ravno za Krilo. U Krilu smo se privezali za plutaču. Vrijeme je bilo krasno i sve su tende i tendalini bili razasrti. Uzbudeni, odmah smo pustili čamac u more i kapetana Miću odveslali na kraj kao dužda mletačkoga. Nažalost nitko nas nije dočeka; bilo je rano poslije podne, kad su se gospoda brodovlasnici sigurno odmarali. Sastadosmo se kasnije i zapitaše nas za junačko zdravlje. Zbog duge vožnje isprazniše se naše zalihe hrane, pa su nas bližnji brodovlasnici opskrbili. Na obali nam je »ditić« predao jednu bedricu od janjca, damižanu vina, i dva velika domaća kruha. Mi smo mladcu janjčevinu odmah uspekli i s domaćim kruhom i dobrim poljičkim vinom omastili brk.

Drugi dan s bove prišli smo uz mul gdje su Poljičani, sve kršni i brkati ljudi, došli da vide novoga »Kneza«, ponosnu trgovačku jedinicu svog junačkog kraja. Za mene je bilo čudno vidjeti brodovlasnike u šarenoj narodnoj nošnji i crvenim kapićama na glavii. Nekoliko ih nisam mogao smatrati pomorcima, kao što ustvari i nijesu bili. Mislio sam to da brodovlasnici mogu biti samo ljudi koji su bili prožeti pomorci. Oni pomorci nijesu bili, ali su bili vrlo spretni trgovci; vladili su cijelim područjem Krila-Jesenice. Sestra File Ivanišević izgledala je po stasu, debljini i držanju kao engleska kraljica Vitorija, samo joj je lice bilo vrlo navoran od briga i truda. Don Frane, ogromna ljudeska također je bio jako navoran; bio je debeo i ponosan kao da ide na krilima ili da skače iz jednog vrha vala na drugi. I brat Filip je bio visok i ponosit, no malo kad dobre volje. Ante je bio dobre čudi, vrlo miran i nikad ga nijesam čuo reći neku nepotrebnu riječ. Naprotiv, on je uvijek s nama na brodu i sa seljanima uljudno razgovarao. Četvrti brat Mate bio je najmanjeg stasa, ali kršan, sav zbijen. Imao je krive noge i, ako se ne varam, neku manju u jednome oku. On je uvijek imao da nešto zapovijeda ili brblja, ne samo nama, već i putnicima iz Krila, koji su s »Knezom« putovali. Maldane uvijek bi bio na mulu kad bi se »Knez« približavao, glasno bi davao naredbe kapetanu Mići kako da pristane uz muo. To njegovo nepotrebno i neuljudno postupanje prema jednom vrlo pomorcu sve nas je uzrujavalo. Više nego jedanput noštro mo je imao namjeru, da udre šjor Matu pandulom u glavu. To je i kapetana Miću uzrujavalo, ali što da reče i učini? Šjor Mate je bio gospodar, a kapetan Mići je bila potreba ukraja na »Knezu«. I tako je te nepotrebne riječi gutao. Vrlo dobro je znao, da šjor Mate nije znao dva boba što se ticalo pomorstva. Petog brata don Marka nijesmo često vidali, jer je on bio župnik u Podgori. Ovo šest članova obitelji Ivanišević predstavljalo je malu, ali vrlo čvrsto držanu društvenu i privrednu diktaturu malog mjesta Krilo, a donekle i Jesenica.

Istog dana odriješismo konope i mi . . . put Omiša, naše zadnje tačke vožnje. Prošli smo sasvim blizu Maloga Rata, gdje je kapetan Miće trubljenjem pozdravio pučanstvo i svoje prijatelje u tom lijepom, malom mjestancu. Prošli smo također blizu Dugog Rata, gdje je bila tvornica karbida, koju je držalo talijansko poduzeće, »Sufid«. Čim smo prošli Dugi Rat brod se odalečio od obale, jer tu počinje velika pličina koja nastaje od nanosa mulja rijeke Cetine. Od Dugoga Rata do Omiša slijedili su zabiveni u more visoki debeli stupovi bojadisani bijelom bojom, koji su označavali pličinu, unutar koje se nije moglo voziti. Laki je maestrali puhao. Da bismo ušli u Omiš, morali smo učiniti pola kruga na lijevo. Kad smo

se okrenuli na lijevo, maestral nam je puhao u bok i zamalo sve tende i njihovu garnituru nije u more odnio. Kapetan Miće je naglo okrenuo brod na desnu stranu i tako spriječio neprilik, koja bi nas u očima Omišana bila obrukala, jer se bila na mul sakupila masa radoznalog svijeta, da dočeka i vidi novoga »Kneza«. Opet je naša nepotpuna oprema bila nečemu kriva! Uzrok toj nezgodi su stantini, koji su uzdržavali garnituru tenda; oni nijesu bili učvršćeni za balastrudu oko krme. To jest, nijesu imali špinjele koji su ih držali na njihovom mjestu. Prokleta štednja!

Kad smo se privezali uz mul, navalilo ti na brod mnoštvo Omišana da vide to čudo novog »Kneza« i da pozdravi kapetana Miću, kojega je svak u Omišu i okolici poznavao i častio i smatrao vrlo pomorcem. Čule su se međutim nerijetke glasne primjedbe: »Naš je »Juraj Šubić« bolji i udobniji«, što je i bila živa istina. Da novi »Knez« nije bio lijep po izgledu, bila je odgovornost braće Ivaniševića pa i samog kapetana Miće. A s druge strane, da su Omišani u svom »Jurju Šubiću« imali lijep, udoban i koliko-toliko luksuzan parobrod nije bila zasluga neke njihove velike estetike, već pukog slučaja, za koji Omišani nijesu bili ni najmanje zaslužni. A to je bilo ovako.

Za dugi niz godina, prije prvog svjetskog rata, na Korčuli je postojalo »Korčulansko parobrodarsko društvo«. Prvi brod ovog društva bila je jedna jahta kupljena u tuđini. Ovaj brod je bio vrlo uzak i dubok, jer je u službi kao jahta upotrebljavao jedra. Korčulansko društvo tom brodu dade ime »Prvi«. Ali zato što je bio uzak narod ga je nazivao »Šilo«. »Šilo« je vršio prugu u korčulanskoj okolici, a kad je bilo potrebno i korisno išao bi i dalje. U početku je s njim zapovijedao onaj vrijedni pomorac, moj mještanin kapetan Pavo Krstelj, a moj stric je bio noštro mo. Kad bi nevrjeme ili tišina sprječavali talijanskim jedrenjacima da plove do Metkovića zbog ukrcanja drva, »Šilo« bi ih teglio. Tako »Šilo« i ostari.

A kako je korčulanskoj okolici bio potreban veći brod, to je društvo opet kupilo u tuđini drugu lijepu jahtu. Kad je ovaj krasni brod stigao u Korčulu bio je usidren i privezan ispod kuće Lovra Depola. Sve što je bilo luksuzno, s broda se demontiralo i u Depola pohranilo.

Ostalo, što nije bilo potrebno na brodu, a toga je bilo i previše, smjestilo se u jednu prostoriju do zlatarije Artura Ivančevića, pokraj loggie. Ovom novom kupljenom brodu dadoše ime »Drugi« i društvo ga je stavilo na istu prugu koju je vršio »Šilo«. Bio je veći, udobniji i vozio je brže nego »Šilo« i društvo ga je upotrebljavalo i za razne druge svrhe izvan redovne pruge. Vodio je narod na izlete u razna mjesta, vjernike na sv. Vlaha u Dubrovnik i sokole na sokolske sletove. Jednom je na Sokolski slet u Šibenik i mene odveo stric Janko, koji je na njemu bio noštro mo. »Drugi« je također teglio prazne jedrenjake do u Metković i to dvije u jedanput kad nije bilo vjetera.

U redovnoj pruzi »Drugi« bi svakog jutra u šest i pol sati prošao ispred našega sela i ustavio bi se nedaleko od obale u viđanjiskome zaljevu, da ukrcna putnike, koji bi u svojoj barci stali Sabo Njakara odveslao do »Drugoga«, jer u Vignju nije bilo mulara. »Drugi« bi sedmično odveo korčulanske advokate u Orebić, gdje bi oni tamo raspravljali na sudu i branili svoje dugovjerne klijente. U ono vrijeme su korčulanski advokati dobro živjeli na račun onih koji su na moru ili u tuđem svijetu teškim trudom zarađivali novac, a čije bi se žene i za najmanju sitnicu posvadjale i jedna drugu na preturu zvale. Krivi su za to bili stari propisi. Naime poslije pada Dubrovačke republike zemljište se na Pelješcu usitnilo na male parcele, tako da je pučanstvo imalo komadića zemlje rasturkanih blizu i daleko. U većini slučajeva parnice su na sudu bile radi zemljišta i razdjelje, ali i radi toga jer je susjed premjestio zidić. Pomicanje zidića se često događalo kad je zemljište bilo na dobrome položaju, ili je komad bio pokraj mora i bio malen da se na njemu podigne kućica. A bilo je i slučajeva kad bi se parnica digla, jer se susjedovo granje naginjalo na njezino zemljište i uražilo se, da se grane posijeku »kako koplje zapovijeda«. Muževi su u tuđem svijetu teško radili i svojim ženama slali dolare i lire šrlinge, a one ih uludo po sudovima trošile, što korčulanskim advokatima nije išlo na štetu.

(Nastavit će se)